

„És buzgó hálát vigyen oltárára...”

Zsinati jelentés

Próhle Gergely országos felügyelő

2022. november 16.

Bevezető

A címként választott sor abból a közénünkéből származik, ami az Evangélikus Presbiterek Országos Találkozójának (EPOT) kezdőéneke is volt. Paul Gerhardt (1606-1676) jeles teológus-szerzőnk élete közismerten nehéz, tragédiáktól sújtott volt egy olyan időszakban, amikor járvány, háború, természeti katasztrófák egyaránt meghatározóak voltak az emberek életében. Paul Gerhardt mégis képes volt hálaadással reflektálni mindarra, ami vele és körülötte történt. Ahogy ez az énekünk az EPOT alaphangját is megadta, szándékom szerint ugyanúgy igyekszem a mögöttünk álló idősakra tekinteni, s e hálaadásból erőt meríteni a jövőre. Nem könnyű lelki, intellektuális feladat ez. Szeptemberi találkozóink előkészületeként és azóta is sokat foglalkoztat a kérdés: vajon valami különlegesen kegyes lelki alkat, nagyon mély hit szükséges ehhez, vagy esetleg gyakorlati tapasztalatok sokasága, amikor a bizakodás forrása épp a hálaadás képessége volt? Számos szentírási és történelmi példa ismert a fentiekkel kapcsolatban, a kérdés az, hogy miként lehet ez saját magunk számára, egy egészen más, az elsősorban a negatív híreket előtérbe állító korban meghatározó élmény, mi több, tapasztalat, amiből nem pusztán a tűréshez szükséges jámborság, hanem a hittel teli tettekre készség is következik. A mögöttünk hagyott idősokban olyan közös tapasztalatokban volt, van részünk, ami hasonlít a Paul Gerhardt életét meghatározó jelenségekre. Járvány, háború, aszály egyaránt rányomja bélyegét az életünkre, még ha persze a civilizációs vívmányok – számos negatív mellékhatásuk mellett – nagyfokú védelmet is biztosítanak mindezekkel szemben. Mégis: az alapélmény a bizonytalanság és a veszély, melyben egy biztos hitbéli, teológiai alapokkal élő, hagyományos hálózattal, intézményrendszerrel, viszonylag korszerű infrastruktúrával rendelkező közösségnek komoly felelőssége, küldetése van. Elsősorban a külvilág felé, de saját belső viszonyait, az egyháztagok, gyülekezetek, lelkeségi irányok, intézmények, munkavállalók egymáshoz való viszonyát tekintve is.

Egyház és közélet

A beszámolási időszak meghatározó eseménye az orosz-ukrán háború, ami közel nyolc békében töltött évtized elmúltával a közvetlen szomszédságunkban robbant ki. A hazai közbeszéd ellentmondásosságára jellemző, hogy bár magas politikai szinten is minden kétséget kizáróan elhangzott, hogy Oroszország agressziójáról van szó Ukrajna ellen, előbbi szimpatizánsai is szép számmal találhatók honfitársaink között. Szétfeszítené e beszámoló kereteit, ha e jelenségnek itt igyekeznénk a mélyére nézni, az azonban röviden is összefoglalható, hogy a zavaros érvelés, ami a „hanyatló, szivárványos és migránssimogató” Nyugattal szemben a nagy Oroszországot tekinti a kereszténység jövője szempontjából kulcsországnak, nem volt hatástalan. Az orosz ortodoxia vezetőjének a háború kitörését követő vasárnapon elmondott „szentbeszéde” nem hagyott kétséget afelől, hogy a hivatalos egyház nem csak hogy elfogadja a Kreml háborús politikáját, hanem erkölcsi, transzcendens magaslatokba is emeli azt. S miközben továbbra sem politikai instanciák illetékessége az orosz egyházvezető teológiai álláspontjának értékelése, így akár bármilyen szankció alá vonása sem, az egyházi álláspont egyértelmű és világos kell legyen: a háború támogatása semmilyen keresztény

hitelvi felfogás alapján nem elfogadható. A magyarországi szolidaritás szép kifejeződése ugyanakkor az Ukrajnából érkező menekültek mellett megnyilvánuló fogadókészség.

A fentiekkel függ össze a keresztény Európa, illetve annak elenyészése miatti aggodalom. Az ezzel kapcsolatos politikai, közéleti kommunikáció bizonyos elkötelezettséget jelez, de korántsem helyettesítheti, pótolhatja a valós egyházi, hitéleti hátteret. Világi és egyházi fórumokon egyaránt több ízben is igyekeztem hangsúlyozni: semmiféle magabiztosságnak nincs helye, amikor a nyugati keresztény közösségekkel vetjük össze magunkat, ugyanakkor a valóban fontos keresztény Európa erősítése, ha valóban több mint egy blikkfangos politikai termék, akkor csak akkor lehet eredményes, ha kéz a kézben jár az egyházak megerősödésével.

A harmadik közéleti ügy, ami egyházunkat intézményesen és a személyes elköteleződések miatt is kell foglalkoztassa, az a pedagógusok, az oktatás helyzetének kérdése. Az országszerte megvalósuló demonstrációk a mi iskoláinkat is elérték, ezek méltósággal, komolyabb belső konfliktusok nélkül zajlanak. Ugyanakkor – nem az egyházi berkekben, hanem a nagyobb nyilvánosságban - bizonyos stílus, retorikai „vadhajtások”, valamint a pártpolitika belekeveredése a tiltakozásokba, nem segítenek az amúgy jogos követelések elfogadásában és elfogadtatásában. Tekintettel az evangélikus intézményekben dolgozóakra és arra, hogy az oktatás, nevelés egyházunk számára hagyományosan nagy jelentőséggel bír, fontos folyamatosan és konstruktívan követni az események alakulását, felmérni a helyzet javításának lehetőségét.

Egyházunk élete

Egyházunk életét országos szinten – a mindennapos gyakorlatok mellett - a fent jelzett tematikus fókuszok és olyan rendezvények határozták meg, amelyeknek elsődleges célja az volt, hogy a járványt követően újjáéledő, valamint a háború miatti romló gazdasági helyzet hatásai ellen küzdő közösségeket, egyéneket megerősítse.

Lenyűgöző tapasztalat volt látni, ahogy a keleti határszélen gyülekezeteink, intézményeink milyen erővel, lelkesedéssel láttak munkához, s a diakóniai tapasztalatokat miként adaptálták a gyorsan kialakult háborús menekültügyi helyzetre. Csak néhány példát említve: nyíregyházi testvéreink – a lelkeségi különbségeket is félretéve – tudtak hatékonyan segíteni a hazánkba menekülőknél, vagy tovább utazóknál. Budapesten, az Országos Iroda és a közelben működő Mandák-ház kapui egyaránt megnyíltak a menekültek előtt, a Szentkirályi utcai épületünkben hónapokig működő iskola számos megrázó és felemelő személyes élményt adott az ott dolgozóknak, így nekem is. Nagy köszönet illeti a Diakóniai Osztályt és minden diakóniai területen dolgozó munkatársat a professzionális lebonyolításért, és persze egyháztagjainkat a nagyvonalú adakozásért. Komoly egyházdiplomáciai eredmény volt egyúttal, hogy bajor testvéregyházunk vezetői Budapestre és a keleti határszélre látogatván, nem csak hogy elismerték az ott folyó munka kiválóságát, hanem a saját menekültügyi munkájukat a magyar kollégákkal való szoros együttműködésben alakították ki.

A hazai közoktatásban az elmúlt években kialakult helyzet, melyet csak tetézték a háború miatti gazdasági nehézségek, egyházunkat, mint fenntartót akkor is cselekvésre hívott, ha azt a nagyarányú fizetésemelést, ami az oktatásban dolgozókat megilletné, és amit a Kormány azóta kilátásba is helyezett, önmaga megadni nem tudja. Az ezzel kapcsolatos eljárás meghatározását széles körű egyeztetés előzte meg, mely végül az Országos Presbitérium döntése nyomán egy összegben 180 ezer forint kifizetését tette lehetővé minden oktatási intézményünkben dolgozónak. A visszajelzésekben kiderül, hogy a munkatársaknak megnyugtató érzés volt megtapasztalni a fenntartó egyház gondoskodását.

Ismét kiváló alkalmat teremtett a fiatal generáció megszólítására a gyulai Szélrózsa találkozó. A programok sokfélesége, a kulturális és lelki alkalmak megfelelő aránya, a szervezés gördülékenysége generációkon átívelve megérdemelt elismerést vívott ki.

Hasonlóan jól sikerült rendezvény volt az Evangélikus Presbiterok Országos Találkozója (EPOT), ami egy egész napos presbiterképzés ambíciójával, ugyanakkor a lélekemelő, jótékony együttlét hatásával adott erőt a gyülekezeteikbe hazatérőknek. Nyugtalanító volt látni ugyanakkor, hogy milyen óriási eltérés van egyes egyházmegyék, megyei elnökségek mobilizáló képessége között. Érdemes lenne ennek okait alaposabban megvizsgálni. Arról egyelőre nem tudunk, hogy a mobilizáció a népszámlálás íveinek kitöltésekor is hatott-e, vagyis hogy a rendezvények, reklámkampányok mennyiben járultak hozzá az evangélikusság széleskörű megvallásához, ezáltal akár missziós hatást is kifejtve.

A korábbi szervezéssel kapcsolatos tapasztalatokat mindkét rendezvénnyel esetében idén toronymagasan felülmúlta az Országos Iroda Gyülekezeti és Missziói Osztálya. A professzionális rendezvényszervezés igenis jelentősen hozzájárul ahhoz, hogy lelki, szellemi, intellektuális élmény érje az embert egy ilyen nagy létszámú egyházi eseményen.

Különlegesen fontos esemény volt a Luther Otthon hosszú „sivatagi vándorlás” utáni megnyitása a Benczúr László tervezte látgymányosi Ökumenikus központ kibővítésével. A jó minőségű, az egyetemi épületekhez és a tömegközlekedéshez közel eső ház irigylésre méltó körülményeket biztosít a fiataloknak, akiknek a lelki épülését egyházunk – helyesen – igyekszik minden erővel támogatni. Különösen fontos, hogy a presbiterképzés is beindult a Luther-otthonban, ami segítheti a fiatal generáció beáramlását egyházi testületeinkbe. Örömmel nyugtázhatjuk, hogy a Felügyelők idei Országos Konferenciáján, ahol rendkívül sokan voltak jelen, a Luther-otthon hallgatói is képviseltették magukat.

A fentiek mellett szólni kell egyházunk anyagi helyzetéről, és főleg arról is, hogy az Országos Iroda koordinációja nyomán sikerült elfogadni egy olyan finanszírozási, támogatási rendszert, ami a nehezedő gazdasági körülmények között is maximálisan figyelembe veszi az önfelelősség elvét, ugyanakkor megfelelő garanciákat biztosít a valóban nehéz helyzetbe kerülő gyülekezetek, intézmények megsegítésére. Örömteli tapasztalat, hogy az érintettek döntő többsége megértette a helyzetből adódó feladatot, a takarékoskodási intézkedések és a tartalékok mobilizálása sok helyen meglepően eredményes volt.

Kitekintés

Az előttünk álló esztendő a jelenlegi hat éves választási ciklus utolsó teljes éve. Fel kell készülnünk a jelöltállításra, ezért is nagyon fontos az imént említett Luther-otthon hallgatóinak megszólítása e téren. A tavasz folyamán igyekszünk megszervezni a 35 év alatti presbiterok találkozóját, így is motiválva őket az egyházkormányzati testületekben való szerepvállalásra. Mindezt a múlt emlékezetével is érdemes összekötni, hiszen hatvan évvel ezelőtt, 1963 februárjában hunyt el Radvánszky Albert egyetemes felügyelő, akire konferenciával, előadásokkal is emlékezni fogunk.

Az előttünk álló nehéz időszakban érdemes lesz újra átgondolni az evangélikus hálózatosságból adódó lehetőségeket, a közösségen belüli források, tudások, kompetenciák jobb kihasználását. Érdemesnek tűnik feleleveníteni az evangélikus szaknévsor több mint tíz éves gondolatát, hátha a nehezebb körülmények között nagyobb hatékonysággal működhet.

Hálával tartozom azért, hogy a beszámolási időszakban is sikerült megőrizni az eredményes munka feltételeit az Országos Presbitériumban. Köszönöm elnöktársam, Fabiny Tamás együttműködési

készségét, nyíltságát, az Országos Irodának a gondos előkészítő munkát és személyesen Krámer Györgynek a vezetők, vezető testületek lelki egyensúlya és kollegialitása érdekében végzett pasztorális munkáját, odaadását. Köszönöm végül a zsinat tevékenységét, ami – különösen a nyugdíj-törvény módosítása kapcsán – a kezdetben éles viták ellenére is a konstruktív együttműködés kiváló példája volt. Kérem egyúttal jelentésem elfogadását.